

**Storumans
kommun**
LUSPIE

Folkhälsopolitiskt program

2020 - 2022

Antaget av Kommunfullmäktige

2020-02-18 § 15

Innehåll

Inledning.....	2
Bakgrund	3
Syfte.....	4
Övergripande metod	5
Befintliga dokument.....	5
Hur ska det folkhälsopolitiska programmet användas?	5
Folkhälsopolitikens åtta målområden.....	5
1. <i>Det tidiga livets villkor</i>	5
2. <i>Kompetenser, kunskap och utbildning</i>	6
3. <i>Arbete, arbetsförhållande och arbetsmiljö</i>	6
4. <i>Inkomster och försörjningsmöjligheter</i>	7
5. <i>Boende och närmiljö</i>	7
6. <i>Levnadsvanor</i>	8
7. <i>Kontroll, inflyttande och delaktighet</i>	8
8. <i>En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård</i>	9
Ansvarsnivåer för folkhälsoarbetet i Storumans kommun	9
<i>Kommunfullmäktige</i>	9
<i>Kommunstyrelsen</i>	9
<i>Nämnder och förvaltningar</i>	9
<i>Folkhälsorådet</i>	9
<i>Folkhälsosamordnaren</i>	10
Målgrupp.....	10
Implementering.....	10
Uppföljning	11
Bilaga till Folkhälsopolitiskaprogrammet.....	12
Befintliga styrdokument för en god och jämlik folkhälsa	12
Internationell nivå	12
<i>Agenda 2030</i>	12
<i>Lissabonföredraget</i>	12
<i>Health 2020</i>	12
Nationell nivå	12
<i>Svenska lagar som styr folkhälsoarbetet</i>	12
<i>En god och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik</i>	14
<i>SKR – Strategi för hälsa</i>	14
<i>Sveriges jämställdhetspolitik</i>	14
<i>Framtidens friluftsliv – Svensk friluftspolitik</i>	15
<i>Sveriges miljömål – Svensk miljöpolitik</i>	15
Regional- och lokal nivå	15
<i>Region Västerbotten – Världens bästa och mest jämlika hälsa</i>	15
<i>Storumans kommun – Utveckla hållbar tillväxt som generar välbefinnande, trygghet och god folkhälsa</i>	15

Inledning

En av grunderna till dagens folkhälsoarbete återfinns i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna¹ och i WHO:s Ottawa charter². WHO (Världshälsoorganisationen) som är FN:s fakorgan för hälsofrågor och har till uppdrag att leda och stödja det internationella folkhälsoarbetet. WHO:s övergripande mål är att:

"Alla människor ska uppnå högsta möjliga hälsa, där hälsa definieras som ett tillstånd av fullständigt fysisk, psykiskt och socialt välbefinnande"³

I FN:s deklaration anges att var och en har rätt till en tillfredsställd levnadsstandard för sig själv och sin familj samt att var och en har rätten att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. I WHO:s Ottawa charter anges främjande av hälsa som en process för att göra det möjligt för människor att öka kontrollen och förbättra deras hälsa. För att nå ett tillstånd av fullständigt fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande måste en individ eller grupp kunna identifiera och förverkliga ambitioner, tillfredsställa behov och förändra eller hantera miljön.

I Sverige råder det en politisk enighet kring strävan mot en god och jämlik hälsa på nationell nivå. Folkhälsoarbetet är ett gemensamt ansvar och kräver insatser från alla sektorer i samhället – från det offentliga, privata, ideella och individerna själva. De faktorer som orsakar ohälsa är alla påverkbara genom politiska beslut och individuella val⁴

"En befolkning som är frisk och mår bra skapar bättre förutsättningar för välbefinnande och ökad tillväxt genom minskad sjukfrånvaro, ökad sysselsättning, högre produktivitet och minskade behov av vård och omsorg. Det är angeläget att hälsoskillnaderna uppmärksammas som ett problem för samhället som helhet, dels utifrån perspektivet hållbar utveckling, dels utifrån ett effektivt utnyttjande av allmänna resurser (Regeringens proposition 2017/18:249)⁵".

Det finns ett ömsesidigt samband mellan hälsa och ekonomisk tillväxt. Ett aktivt folkhälsoarbete som bidrar till en god och jämlik hälsa kan på sikt ge stora samhällsbesparingar i form av minskad förekomsten av våra vanligaste folksjukdomar, vilket kostar samhället minst 120 miljarder kronor per år⁶. Ett aktivt folkhälsoarbete är en viktig del i all samhällsplanering då en god och jämlik hälsa bidrar till en hållbar samhällsutveckling och ekonomisk tillväxt.

Storumans kommun har antagit en strategisk plan⁷ där Storumans kommun ska kännetecknas som en hållbar kommun där alla kan bo, leva och verka i med goda förutsättningar i en god livsmiljö. All kommunal verksamhet i Storuman ska genomsyras av ett ekologiskt-, ekonomiskt- och socialt perspektiv samt att all kommunal verksamhet förväntas prioritera arbetet för en god folkhälsa bland medborgarna.

Storumans kommun ska utveckla hållbar tillväxt som genererar välbefinnande, trygghet och god folkhälsa till medborgarna (Storumans kommun strategiska plan 2020-2022).

¹ <https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>

² <https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>

³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/internationellt-samarbete/who-samarbete/>

⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5d2edf20c6f846cd91a2f7d20361e200/r2010-16-folkhalsopolitisk-rapport-2010.pdf>

⁵ https://www.regeringen.se/498282/contentassets/8d6fca158ec0498491f21f7c1cb2fe6d/prop.-2017_18_249-god-och-jamlik-halsa-en-utvecklad-folkhalsopolitik.pdf

⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5d2edf20c6f846cd91a2f7d20361e200/r2010-16-folkhalsopolitisk-rapport-2010.pdf>

⁷ <https://www.storuman.se/globalassets/kommun-och-politik/moten-handlingar-och-protokoll/kf/kf190611.pdf>

Bakgrund

Hälsa är ett brett begrepp och är mycket större än enbart vara fri från sjukdom. WHO:s definition av hälsa är:

"Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande inte endast frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning"

Begreppet folkhälsa beskriver hälsa, sjuklighet och dödlighet inom olika befolkningsgrupper och tar hänsyn till både nivå och fördelning av hälsa inom de olika befolkningsgrupperna⁸. En god folkhälsa innebär ett gott hälsoläge för så många som möjligt och att skillnaderna mellan de som har det sämst och bäst är små⁹. Åtgärder för att främja en god och jämlik hälsa är inriktade på att skapa gynnsamma förutsättningar genom stödjande miljöer som exempelvis politiskt, socialt, fysiskt, kulturellt, ekonomiskt.

Det finns olika synsätt på vad en god hälsa innebär, vilket grovt kan delas in i biomedicinskt- och humanistiskt perspektiv¹⁰.

Inom det biomedicinska perspektivet ses hälsa och sjukdom som varandras motsatser där fokus ligger på sjukdom och hur denna ska botas. Inom det humanistiska perspektivet framhålls en helhetssyn på människan som präglas av de sociala, kulturella och miljömässiga sammanhang. Inom det humanistiska perspektivet ses hälsa som något mer eller något annat än endast frånvaro av sjukdom.

De förutsättningar som påverkar individen benämns som hälsans bestämningfaktorer¹¹. Ålder, kön och det genetiska arvet hör till faktorer som inte kan påverkas. Påverkbara faktorer finns i den miljö som individen lever och verkar inom. Det handlar bland annat om individens livsstil, sociala- och samhälleliga nätverk, levnads- och arbetsförhållanden samt generella socioekonomiska-, kulturella- och miljörelaterade förhållanden (Bild 1).

Bild 1. Hälsans bestämningfaktorer
Källa: Länsstyrelsen Västerbotten. Bearbetad figur från Dahlgren och Whitehead, 1991.

Några av de påverkbara faktorerna kan individen själv påverka genom val av livsstil och levnadsvanor samt vissa strukturella faktorer som val av utbildning, arbete och boende. Andra strukturella och samhälleliga faktorer är svårare för den enskilde individen att påverka. Det kan handla om politiska beslut som fattas på olika samhällsnivåer. Exempel på detta kan vara tillgång till en god boendemiljö, tillgång till fritid- och kulturliv, tillgång till arbetsmarknad, tillgång till utbildning samt tillgång till kollektivtrafik.

Det är inte en enskild faktor som leder till ohälsa utan samspelet mellan faktorer. Riskfaktorer är egenskaper eller förhållanden som indikerar en ökad risk för att en person ska drabbas av sjukdom. Riskfaktorer som ökar risken för att drabbas av sjukdom kan exempelvis vara ärftliga sjukdomar, brist på socialt stöd, riskbruk av tobak, alkohol och droger, brist på sömn och motion samt brist på goda matvanor.

⁸ <https://www.regionvasterbotten.se/folkhalsa/varldens-basta-halsa-halsa-2020>

⁹ <https://www.regionvasterbotten.se/folkhalsa/varldens-basta-halsa-halsa-2020>

¹⁰ <https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk-sjukskoterskeforening/halsoframjande-arbete-publikationer/strategi-for-sjukskoterskans.halsoframjande.arbete.pdf>

¹¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/30d592b0c7834256bd893e1ba0d56b6c/folkhalsan-i-sverige-arsrapport-2014.pdf>

Friskfaktorer är saker som främjar hälsa och förebygger ohälsa. Det kan exempelvis handla om det genetiska arvet, socialt stöd, goda levnadsvanor, trivsel i skola och på arbetsplats, förutsättning till en god ekonomi och utbildning, möjlighet till kollektivtrafik, En god och jämlik hälso- och sjukvård. Det kan även handla om lagar som exempelvis: Socialtjänstlagen, Skollagen, Plan- och bygglagen, Hälso- och Sjukvårdslagen, Barnkonventionen, Tobakslagen, Alkoholagen med flera.

För att skapa en god och jämlik hälsa är det viktigt att förstå att de politiska beslut som tas inom de olika politikområdena påverkar individens hälsa på ett eller annat sätt. Det är genom samverkan med sociala-, kulturella och samhälleliga miljöer som skapar förutsättningar för att individen själv skall kunna påverka sin livsstil (Bild 2).

Det övergripande nationella folkhälsomålet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation¹². Ett gemensamt ansvarstagande mellan offentlig sektor, privat sektor, ideella krafter och den enskilda människan är en bra grund för ett framgångsrikt folkhälsoarbete. Regeringen vill att folkhälsopolitiken även ska utgå från människans behov av integritet och valfrihet. Var och ens ansvar och intresse för att förbättra sin hälsa är utgångspunkter för det folkhälsopolitiska arbetet. Centralt för folkhälsopolitiken är att skapa goda förutsättningar och bra förutsättningar för enskilda att göra hälsosamma val.

Agenda 2030 förenar ett stort antal etablerade perspektiv som är centrala för folkhälsoarbetet.

Vårt lokala folkhälsoarbete bidrar till FN:s globala hållbarhetsmål. Genom främjande och förebyggande insatser är kommunens vision en god och jämlik folkhälsa, vilket är en förutsättning för socialt, miljömässigt, ekonomiskt hållbar samhällsutveckling (Bild 3).

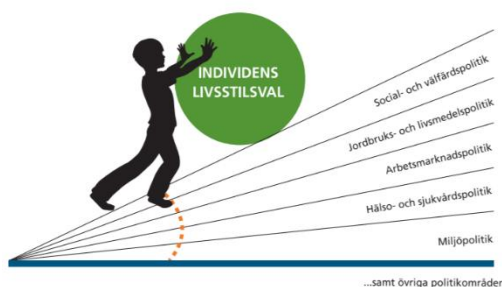
Syfte

Syftet med programmet är att strukturera, effektivisera och synliggöra kommunens folkhälsoarbete samt bidra till kommunfullmäktiges uppdrag att folkhälsoaspekten ska prioriteras i all kommunal verksamhet.

Programmet är tänkt att förtydliga och stärka folkhälsorådets roll som pådrivare mot de kommunala verksamheterna för att folkhälsoarbetet genomförs. Detta för att säkerställa att åtgärderna inom de prioriterade områdena blir genomförda enligt den övergripande prioritering som anges i den kommunala strategiska planen.

Det finns en tydlig koppling till andra politiska områden på internationell-, nationell- och regional nivå som exempelvis: Agenda 2030, Svensk Miljö-, Jämställdhets-, Funktionsvariation-, Kultur- och

Det individuella avgör storleken på "bollen" (bördan) som "rullas framför" individen i livet, baserat på möjliga livsval. Samhället reglerar lutningen på backen (genom politiska beslut med påverkan av livsvillkoren).

Göran Hallman baserad på föreläsa av: Peter F. Hjorth, Prof. Norge

Bild 2. Individen och samhället i samspel
Källa: Göran Hallman baserad på föreläsa av: Peter F. Hjorth, Prof. Norge

Bild 3. De tre dimensionerna i Agenda 2030.
Källa: FN Agenda 2030.

¹² <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201747/>

Utbildningspolitik med mera. Programmets syfte är att uppnå de internationella-, nationella- och regionala fastställda folkhälsomålen.

Övergripande metod

Programmet innehåller åtta målområden som ska beaktas i all kommunal verksamhet. Programmet innehåller inga konkreta handlingsplaner utan dessa ska upprättas på verksamhetsnivå som en del av den kontinuerliga verksamhetsplaneringen. Verksamheterna ska systematiskt återrapportera hur verksamheterna planerar att arbeta med de satta målområdena. Mål och aktiviteter ska anges på ett tydligt sätt och ska synliggöras via de ordinarie verksamhetsplanerna vid de befintliga delårs- och årsredovisningar.

Befintliga dokument

Folkhälsoarbetet är en grundläggande angelägenhet för alla människor, samhällen och stater över hela världen. Därför finns det ett antal styrdokument fastställda på olika nivåer: globalt, kontinentalt, nationellt och lokalt. Några av dessa dokument beskrivs i den medföljande bilagan.

Hur ska det folkhälsopolitiska programmet användas?

- Programmet ska vara en vägledning i kommunfullmäktiges arbete för att främja en god folkhälsa.
- Varje nämnd, förvaltning och kommunstyrelse ansvarar årligen för hur folkhälsoarbetet bedrivs i respektive verksamheter.
- Varje nämnd, förvaltning och kommunstyrelse ansvarar årligen för att redovisa sina insatser till Folkhälsorådet.
- Folkhälsorådet ansvarar årligen för att prioritera folkhälsomålen.
- Folkhälsorådet ansvarar årligen för revidering och uppföljning av det folkhälsopolitiska programmet.
- Folkhälsorådet ansvarar årligen för att redovisa till kommunfullmäktige om folkhälsoarbetet i Storumans kommun.

Folkhälsopolitikens åtta målområden

1. *Det tidiga livets villkor*

Alla barn och ungdomar har en grundläggande rättighet att få en bra start i livet med goda uppväxtvillkor som stimulerar deras utveckling, inlärning och hälsa.

En bra och stabil grund främjar barns och ungdomar hälsa och välbefinnande.

Målbild för Storumans kommun

Barnperspektivet ska genomsyra all kommunal verksamhet i Storumans kommun i syfte att stärka barnets rättigheter. Vidare ska kommunen jobba aktivt för:

- En drogfri uppväxtmiljö.
- En trygg, utvecklande och god skolmiljö.
- En trygg och meningsfull fritid.
- En aktiv och fysisk fritid.

Detta ska kompletteras med insatser för att minska skadeverkningar av droger och spelande, särskilt riktad mot unga i syfte att skjuta upp och om möjligt förhindra alla former av missbruk.

Insatser riktad för främjande av ungas psykiska hälsa ska prioriteras då den psykiska ohälsan bland ungdomar ökar i Sverige.

2. *Kompetenser, kunskap och utbildning*

Det finns starka samband mellan hälsa och utbildningsnivå. Genom att utveckla och stärka människors kompetenser och kunskaper främjas den enskildes psykologiska och sociala resurser samt ökar möjligheten att påverka den egna situationen som livsvillkor, levnadsvanor och andra förhållanden.

Målbild för Storuman

Kommunen ska aktivt arbeta för att eleverna ska känna sig trygga, finna och känna gemenskap och få utvecklas i en god skolmiljö. Kommunens skolor ska vidare:

- Aktivt arbeta med att främja elevers hälsa, lärande och utvecklig.
- Motverka all form av diskriminering, mobbing och kränkning.
- Aktivt arbeta för alkohol – och drogfria skolor.
- Jobba för ett hållbarhetsperspektiv.

Detta ska kompletteras med insatser som främjar att elever uppnår gymnasiebehörighet och fullgör sin skolgång i syfte att skapa goda förutsättningar för fortsatt utbildning.

3. *Arbete, arbetsförhållande och arbetsmiljö*

Arbete och en god arbetsmiljö är centrala områden för att uppnå en jämlik hälsa.

Människor som arbetar har i regel bättre hälsa än de som saknar ett arbete eller sysselsättning.

Gynnsamma arbetsförhållanden stärker den personliga utvecklingen, hälsa och välbefinnande medan ogynnsamma arbetsförhållanden ökar risken för ohälsa.

Målbild för Storuman

Ingen ska drabbas av ohälsa och ej heller av olycksfall på arbetsplatsen. Arbetsgivare ska tillsammans med arbetstagare arbeta för att främja en god psykosocial, fysisk och social arbetsmiljön.

Arbetsgivaren och arbetstagaren ska tillsammans:

- Motverka all form av diskriminering, mobbing och kränkning på arbetsplatsen.
- Genomföra systematisk kartläggning av arbetsmiljön i syfte att synliggöra och förebygga riskfaktorer som kan leda till ohälsa och olycksfall.
- Vidta förebyggande åtgärder för att förhindra ohälsa och olycksfall på arbetsplatsen.
- Aktivt arbeta med att förebyggande och hälsofrämjande insatser i syfte att minska sjuktalet.
- Samverka med företagshälsovården och Hälso- och Sjukvården vid tecken på ohälsa bland arbetstagare/arbetsgivare.

Hälsofrämjande insatser på arbetsplatsen ska ses som en investering i arbetstagarnas välbefinnande, frisknärvaro och trivsel. Dessa insatser kan på sikt bidra till ökad produktivitet och minskad sjukfrånvaro.

4. *Inkomster och försörjningsmöjligheter*

Inkomster och försörjningsmöjligheter är ett centralt område för att uppnå en god och jämlik hälsa. Låg inkomst är förknippat med en rad sociala förhållanden som gör individen mer sårbar och utsatt för hälsorisker. Ju högre inkomst och högre yrkesposition desto högre är den förväntade livslängden.

Målbild för Storuman

Kommunen ska med externa aktörer aktivt bedriva samverka genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder i syfte att få så många medborgare som möjligt att finnas tillgängliga på den reguljära arbetsmarknaden. Detta ska ske genom att:

- Främja stödjande insatser för att barn och ungdomar fullföljer ordinarie skolgång.
- Främja insatser som syftar till att stärka individer som står långt från den reguljära arbetsmarknaden.
- Utveckla samarbetet med samordningsförbundet i syfte att ta fram insatser för att främja arbete för de som står långt från reguljära arbetsmarknaden.

Kommunens intentioner med dessa insatser ska vara att öka möjligheten till egen försörjning bland medborgarna.

5. *Boende och närmiljö*

Boende och närmiljö är ett centralt område för att uppnå en god och jämlik hälsa. Bostaden är en viktig plats för återhämtning, vila och rekreation. En sund, trygg och trivsamt boendemiljö är ett grundläggande mänskligt behov och påverkar övriga delar av livet. Att känna sig trygg i sitt boende har betydelse för viljan och lusten att vistas utomhus i närområdet.

Målbild för Storuman

Storumans kommun ska verka för en sund och god boendemiljö inom sina kommunala fastigheter samt verka för en god närmiljö för medborgarna i syfte att stärka kommunens attraktivitet genom att:

- I samverkan med Fastighetsbolaget Umluspen förmedla kommunala lägenheter som håller en hälsosam och säker boendemiljö.
- Planera för en god hälsofrämjande närmiljö vid om- och nybyggnad av bostadsområden.
- I samverkan med andra aktörer erbjuda goda möjligheter till ett aktivt fritid.

Kommunens intentioner med en hälsosam och säker boendemiljö bör vara så att individer som bor i en kommunal lägenhet ska känna sig trygga och säkra. Genom att skapa en attraktiv närmiljö skapas goda möjligheter till en aktiv fritid.

6. *Levnadsvanor*

Levnadsvanor är ett centralt område för att uppnå en jämlik hälsa. Många av förutsättningarna för en god hälsa påverkas av livsvillkoren och av individens egna val och levnadsvanor. Levnadsvanor kan skilja sig åt beroende på individens sociala miljö, utbildningsnivå och ekonomiska förutsättningar.

Målbild för Storuman

Kommunen ska arbeta för att skapa förutsättningar för fysisk aktivitet och andra hälsosamma levnadsvanor gentemot alla invånare inom hela befolkningen genom att:

- I samverkan med andra aktörer stödja och främja möjligheter till fysisk aktivitet och goda levnadsvanor.
- Kommunens skolor ska främja fysisk aktivitet och goda levnadsvanor.
- I samverkan med andra aktörer arbeta förebyggande mot ANDTS (Alkohol, Narkotika, Droger, Tobak och Spel).
- I samverkan med andra aktörer främja det lokala föreningslivet med fokus på hälsofrämjande åtgärder för alla åldrar.
- I samverkan med andra aktörer aktivt arbeta för ett hälsofrämjande friluftsliv.
- En god samhällsplanering för en miljö som möjliggör fysisk aktivitet i vardagen samt tillgängliga gång- och cykelvägar.

Kommunens intentioner med att främja hälsosamma levnadsvanor och en hälsofrämjande samhällsplanering ska syfta till att skapa förutsättningar för hälsosamma levnadsvanor och aktiv fritid.

7. *Kontroll, inflytande och delaktighet*

Att människor har kontroll över sitt eget liv, tillit till andra, inflytande och delaktighet i samhället är centrala områden för att uppnå en god och jämlik hälsa. Det är större sannolikhet att personer med lägre socioekonomisk position kan uppleva sig ha sämre kontroll och inflytande över sina egna livsvillkor och utvecklingen i samhället i stort samt uppleva mindre gemenskap och delaktighet.

Målbild för Storuman:

Delaktighet och inflytande i samhället är grundläggande förutsättningar för folkhälsa. Kommunens barn, ungdomar och äldre ska ges möjligheter till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling:

- I samverkan med andra aktörer utveckla och stödja mötesplatser (fysiska och virtuella).
- I samverkan med andra aktörer utveckla och stödja åldersintegrerade arenor för delaktighet och inflytande.
- Verka för en kontinuerlig dialog mellan invånare och förtroendevalda.
- I samverkan med andra aktörer utveckla och stödja särskilda kontaktformer av vård och omsorg mellan förtroendevalda och äldre (dialoggrupper).
- Synliggöra folkhälsoarbetet med dess vinster och samhällsnytta.

Kommunens intentioner med kontroll, inflytande och delaktighet är att det ska bidra till individens egen makt och uppmuntra till individen till en hälsofrämjande livsstil som bidrar till kommunens utveckling.

8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Region Västerbotten har det grundläggande ansvaret att erbjuda en god hälso- och sjukvård och tandvård. Storumans kommun ansvarar för att erbjuda en god hälso- och sjukvård för vissa områden. Vården bör vara tillgänglig efter behov och patienter bör erbjudas insatser av god kvalitet som bygger på delaktighet och kontinuitet. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård bör därför utgöra ett särskilt målområde.

Målbild för Storuman

Kommunen ska ge alla äldre och personer med funktionsvariation omsorg efter behov. Medborgare och besökare ska kunna känna trygghet och säkerhet när de vistas i kommunen genom att:

- I samverkan med Region Västerbotten bidra till en hälsosam livsstil.
- Stötta och främja individens egna hälsofrämjande livsstil.

Kommunens intentioner med hemsjukvården är att det bidra till individens egen makt och uppmuntra till en hälsofrämjande livsstil som bidrar till kommunens utveckling.

Ansvarsnivåer för folkhälsoarbetet i Storumans kommun

Kommunfullmäktige

- Kommunfullmäktige antar mål och riktlinjer för folkhälsoarbetet i Storumans kommun¹³.
- Kommunfullmäktige fastställer de lokala folkhälso- och drogpolitiska programmen.

Kommunstyrelsen

- Kommunstyrelsen ansvarar för att utse folkhälsorådets ordförande. Detta sker efter varje ny mandatperiod vid kommunstyrelsens första sammanträde.
- Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens övergripande och gemensamma folkhälsoarbete.

Nämnder och förvaltningar

- Varje nämnd ansvarar för att utse en ledamot till folkhälsorådet. Detta sker efter varje ny mandatperiod vid nämndens första sammanträde.
- Vald ledamot från respektive nämnd ansvarar att föra sin nämnds talan i Folkhälsorådet samt att föra folkhälsorådets talan tillbaka till respektive nämnd.
- Varje nämnd/förvaltning ansvarar för att i verksamhetsplanerna fastställa aktiviteter och mål för folkhälsoarbetet.
- Varje nämnd/förvaltning ansvarar för att förankra, implementera, utvärdera och följa upp folkhälsoarbetet.
- Varje nämnd/förvaltning ansvarar för hur folkhälsoarbetet bedrivs i respektive verksamhet.
- Varje nämnd/förvaltning ansvarar årligen för att återkoppla sitt förebyggande och hälsofrämjande arbete i årsredovisningen.

Folkhälsorådet

- Folkhälsorådet ansvarar för att samverka, driva och initiera folkhälsoarbete i kommunen tillsammans med övriga aktörer utifrån ett befolkningsinriktat, hälsofrämjande och förebyggande folkhälsoarbete.
- Folkhälsorådet ansvarar för aktivt arbeta med att utveckla de kommunala verksamheterna med att utforma övergripande mål, riktlinjer och ramar kopplat mot de antagna folkhälsomålen.
- Utveckla arbetet med planens prioriterade områden som stödorgan till styrelser och nämnder.

¹³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kommunallag-2017725_sfs-2017-725

- Bidra med stöd vid implementering av det folkhälsopolitiska programmet.
- Följa upp, analysera och utvärdera folkhälsoarbetet i kommunen.
- Behandla ansökningar för folkhälsoinsatser och utveckla samverkan med andra parter.
- Folkhälsorådet ansvarar för att prioritera målområden i syfte att underlätta för verksamheter, föreningar och organisationer i vilka folkhälsofrågor de ska prioritera.
- Folkhälsorådet ansvarar för att följa upp och revidera det lokala folkhälsopolitiska programmet vid varje mandatperiod.
- Folkhälsorådet ansvarar för att följa upp och revidera det lokala drogpolitiska programmet vid varje mandatperiod.

Folkhälsosamordnaren

- Folkhälsosamordnaren har en drivande, stödjande och samordnade funktion för kommunens folkhälsoarbete.
- Folkhälsosamordnaren ansvarar för att följa upp och revidera berörda handlings- och aktivetsplaner som är kopplade till de tagna folkhälsomålen vid varje mandatperiod
- Folkhälsosamordnaren ska delta i relevanta nätverk och samverka i arbetsgrupper som är relevant för kommunens folkhälsoarbete.
- Folkhälsosamordnaren ska arbeta på uppdrag av folkhälsorådet utifrån de antagna målen i folkhälsopolitiskaprogrammet.
- Folkhälsosamordnaren bör vara placerad under kommunstyrelsen utifrån att folkhälsoarbetet är kopplat mot politiskverksamhet.

Målgrupp

Målgrupp för detta program är kommunens styrelser och nämnder med alla tillhörande verksamheter. Målgrupper för de konkreta aktiviteterna definieras i respektive verksamhetsplaner utifrån fyra perspektiv:

- förtroendevalda
- anställda
- befolkning
- samverkansparter och samverkansgrupper (ideella föreningar, andra myndigheter, med flera).

Implementering

Styrelser och nämnder ansvarar för att årligen i sina verksamhetsplaner fastställa aktiviteter och mål inom respektive verksamhet. Aktiviteterna och målen ska beröra samtliga respektive verksamhetsområden. Förvaltningarna ansvarar för att förankra programmet och implementera aktiviteterna inom sina verksamheter. Folkhälsorådet bidrar med stöd vid implementeringen av programmet.

Reglementen och bolagsordningar ska kompletteras med en punkt som föreskriver att en redovisning av planerade eller vidtagna åtgärder utifrån folkhälsoprogrammet ska redovisas i respektive årsredovisning under en särskild punkt.

Regionens årliga folkhälsoundersökning genomförs med folkhälsorådet som kontaktyta för kommunens räkning.

Uppföljning

Uppföljning ska ske årligen i samband med de vanliga årsredovisningarna och verksamhetsberättelserna. Förvaltningarna utvärderar och följer upp respektive verksamhetsaktiviteter för folkhälsoområdet. Styrelser och nämnder beskriver hur man arbetat med och uppnått aktiviteterna och målen. Folkhälsorådet bidrar med stöd vid analysen av uppföljningen och analysen. Kommunstyrelsen och kommunfullmäktige beskriver och följer upp kommunens folkhälsoarbete i årsredovisningen. För att folkhälsans utveckling i kommunen ska kunna följas på längre sikt ska resultaten av folkhälsoarbetet beskrivas med relevanta nyckeltal i årsredovisningen.

Bilaga till Folkhälsopolitiskaprogrammet

Befintliga styrdokument för en god och jämlik folkhälsa

Internationell nivå

Agenda 2030

Agenda 2030¹⁴ utgår från att hälsa är en grundläggande rättighet och en förutsättning för att människor ska kunna nå sin fulla potential och därigenom bidra till samhällets utveckling.¹⁵ Människors hälsa och välbefinnande påverkas till stor del av de ekonomiska-, ekologiska- och sociala förhållanden som finns i samhället där man växer upp, arbetar och åldras i. En god och jämlik hälsa är därmed en central utgångspunkt och förutsättning för att nå de globala hållbarhetsmålen. Agenda 2030 har ett uttalat mål som direkt kan kopplas till de nationella folkhälsomålen. Flertalet av de andra globala målen påverkas eller påverkar varandra och är därför viktiga att ta hänsyn till.

Lissabonföredraget

I Lissabonföredraget från 2009, EU:s grundlag, står det att människors hälsa ska ha ett gott skydd och att medlemsländerna i EU ska ta hänsyn till folkhälsan när man utformar och genomför sin politik inom alla områden.¹⁶

Health 2020

På Europeanivå har WHO ett hälsopolitiskt ramverk för Europaregionen, "Hälsa 2020"¹⁷. Liksom Agenda 2030 är bästa möjliga hälsa under livets alla skeden en grundläggande rättighet. De övergripande målen som medlemsländerna har kommit överens om är att:

- Minska förtidig död inom den europeiska regionen till år 2020.
- Öka den förväntade livslängden inom den europeiska regionen.
- Minska ojämlikhet i hälsa inom den europeiska regionen.
- Förbättra välbefinnandet hos befolkningen inom den europeiska regionen.
- Säkerställa universell täckning för och rätten till bästa möjliga hälsa.
- Sätta upp nationella mål och delmål kopplade till hälsa i medlemsländerna.

Nationell nivå

Svenska lagar som styr folkhälsoarbetet:

I Sverige finns det inte någon uttalad folkhälsolag men det finns likväl goda förutsättningarna för att främja en god och jämlik hälsa. Folkhälsans olika aspekter beskrivs i ett flertal lagar som direkt styr kommunal verksamhet. Dessa utgör därför ett tydligt stöd till delar av det lokala folkhälsoarbetet.

I Regeringsformen uttrycks detta bland annat genom:

".. särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa (1 kap 2§¹⁸)."

¹⁴ <https://www.globalamalen.se/>

¹⁵ <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-3-halsa-och-valbefinnande/>

¹⁶ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/49/public-health>

¹⁷ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/0dd4f5131d5443d9b8efd36d87de4c/halsa-2020-sektorsovergripande-policyramverk-insatser-halsa-valbefinnande-15008.pdf>

¹⁸ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152

I Hälso- och sjukvårdslagen bland annat genom:

"Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen (3 kap 1§¹⁹)."

Kommunen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som efter beslut av kommunen bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket eller motsvarande tillståndspliktig boendeform eller bostad som avses i 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen (2001:453). Kommunen ska även i samband med dagverksamhet enligt 3 kap. 6 § samma lag erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som vistas i dagverksamheten (12 kap 1§²⁰)."

I Socialtjänstlagen bland annat genom:

"Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas - ekonomiska och sociala trygghet, - jämlikhet i levnadsvillkor, - aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser (1 kap 1§²¹)."

I Skollagen bland annat genom:

"Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på (1 kap 4§²²)."

"Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor (1 kap 5§²³)."

"Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap (14 kap 2§²⁴)."

I Plan- och bygglagen bland annat genom:

"...Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer (1 kap 1§²⁵)."

¹⁹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

²⁰ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

²¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

²² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

²³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

²⁴ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

²⁵ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

I Miljöbalken bland annat genom:

"Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. (1 kap 1§²⁶)."

En god och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.

Bakom proposition 2017/18:249 (En god och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik²⁷) ligger ett slutbetänkande av kommissionen för jämn hälsa²⁸. Genom propositionen en god och jämlik hälsa har regeringen antagit en ny folkhälsopolitik för Sverige med det övergripande målet att:

"skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation²⁹."

Folkhälsopolitiken har tidigare utgått från elva målområden men omfattas idag av åtta³⁰:

Nya folkhälsomål	Tidigare målområden
1. Det tidiga livets villkor	3. Barns och ungas uppväxtvillkor
2. Kompetenser, kunskap och utbildning	2. Ekonomiska och sociala förutsättningar 3. Barns och ungas uppväxtvillkor
3. Arbete, arbetsförhållande och arbetsmiljö	2. Ekonomiska och sociala förutsättningar 4. Hälsa i arbetslivet
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter	2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
5. Boende och närmiljö	2. Ekonomiska och sociala förutsättningar 5. Miljöer och produkter 7. Skydd mot smittspridning
6. Levnadsvanor	7. Skydd mot smittspridning 8. Sexualitet och reproduktiv hälsa 9. Fysisk aktivitet 10. Matvanor och livsmedel 11. Alkohol, narkotika, doping, tobak och spel
7. Kontroll, inflyttande och delaktighet	1. Delaktighet och inflyttande i samhället 8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård	6. En hälsofrämjande hälso- och sjukvård

SKR – Strategi för hälsa³¹.

Strategi för hälsa riktar sig till förtroendevalda eller chefer i ledande ställning inom region och kommun. Syftet med strategin är att styra och samordna de svenska välfärdsverksamheterna för att främja hälsa och förebygga ohälsa.

Sveriges jämställdhetspolitik³²

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundläggande statsrättslig norm och ett tydligt politiskt mål i Sverige. Några av delmålen är att kvinnor och män ska ha samma förutsättning till god hälsa, vård och omsorg på lika villkor, samma möjligheter och villkor när det gäller ekonomi och utbildning samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Jämställdhetspolitikens övergripande mål är att:

"kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv."

²⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

²⁷ <https://data.riksdagen.se/fil/7DFAC6CD-6BBC-476E-BB21-740C5A575867>

²⁸ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201747/>

²⁹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/folkhalsopolitikens-mal/>

³⁰ <https://data.riksdagen.se/fil/7DFAC6CD-6BBC-476E-BB21-740C5A575867>

³¹ <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-604-9.pdf?issuusi=ignore>

³² <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhet/sveriges-jamstalldhetspolitik>

Framtidens friluftsliv – Svensk friluftspolitik³³:

I propositionen framtidens friluftsliv³⁴ lyfts bland annat att friluftslivet har en given roll i skolans arbete samt att fysisk aktivitet och avkoppling stärker folkhälsan. Det övergripande målet med friluftspolitiken är att:

”Stödja människors möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv, där allemansrätten är grunden för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.”

Friluftslivets folkhälsoaspekter och den förebyggande hälsovården är liksom kulturlivet och samhällsplaneringen centrala i propositionen.

Sveriges miljömål – Svensk miljöpolitik³⁵

De miljömål som Sverige antagit genom Sveriges 16 miljömål utmärker den ekologiska dimensionen i arbetet med att främja ett hållbart samhälle³⁶. Det övergripande målet för svensk miljöpolitik är att:

”Till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Detta bör ske utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Regional och lokal nivå

Region Västerbotten – Världens bästa och mest jämlika hälsa:

I Region Västerbottens regionalplan 2020-2023³⁷ och Region Västerbottens folkhälsopolitiska program³⁸ kopplas folkhälsans olika aspekter ihop på ett regionalt plan. Syftet med dessa dokument är att regionen ska kännetecknas av ett hållbart samhälle, en god och jämlik hälso- och sjukvård samt att vara en jämlik och attraktiv region.

Storumans kommun – Utveckla hållbar tillväxt som generar välbefinnande, trygghet och god folkhälsa.

I Storumans kommun finns det ett antal styrdokument vars syfte är tänkt som vägledning i det kommunala arbetet. Styrdokumenterna kan kopplas ihop med det lokala folkhälsoarbetet. Några av dessa är:

Strategiska plan 2020-2023, Kommunövergripande översiktsplan, Bostadsförsörjningsplan, Lokal utvecklingsstrategi 2015-2018, Storumans kommun Elevhälsoplan, Utbildningsplan 2016-2018, FKUN:s Matpolicy, Drogpolitiska programmet 2018-2020, Funktionshinderpolitiska programmet 2016-20.

³³ <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

³⁴ <https://www.regeringen.se/49bb9d/contentassets/9d5fba3ca0a9489e8d98c7e6aadb0b11/framtidens-friluftsliv-prop.-200910238>

³⁵ <https://www.regeringen.se/49bb9d/contentassets/1449a8c7eba646699273112764057181/svenska-miljomal---for-ett-effektivare-miljoarbete-prop.200910155>

³⁶ <http://www.sverigesmiljomal.se/sa-fungerar-arbetet-med-sveriges-miljomal/sveriges-miljomal-och-de-globala-hallbarhetsmalen/>

³⁷ https://www.regionvasterbotten.se/VLL/Filer/Regionplan-2019-14juni_webb.pdf

³⁸ <https://www.regionvasterbotten.se/VLL/Filer/Folkh%C3%A4lsopolitiska%20programmet.pdf>